

Szabadulósobák Budapesten – kreatív szolgáltatók a városi turizmusban

NAGY Adrienne¹, SZEIDL Klaudia², SZALÓK Csilla³, ROZGONYINÉ DROTÁR Nikolett⁴, PETYKÓ Csilla⁵

DOI: [10.29180/978-615-6342-76-8_28](https://doi.org/10.29180/978-615-6342-76-8_28)

Absztrakt

A turizmus a globális gazdaság egyik meghatározó ágazata volt a covid járványt megelőzően, és nem kérdéses, hogy az lesz a krízist követően újra. A városlátogató turisták számának újbóli növekedése azt vetíti előre, hogy a városi turizmus az elsők között tér magához a járvány okozta sokkból. Mivel a turisztikai attrakciók és szolgáltatások, és éppen ezért a turisták is a városokban koncentrálódnak, megállapítható, hogy a turizmus jellemzői kiemelten érvényesülnek a városi-nagyvárosi terekben. A városok továbbá az innováció fő színterei is, ami a turizmus szolgáltatási kínálatában is érvényesül. Jó példái ennek a kreatív turizmus kínálati elemei, valamint maga a szolgáltatói kreativitás is. Magyarország turizmusában Budapest szerepe meghatározó, és fővárosunk egyben a kreatív turizmus központja is. Ezért kutatásunkban Budapestre fókuszálunk. Célunk volt annak feltárása, hogy a pandémiát követően a főváros kreatív szolgáltatási kínálatán belül a szabadulósobák kínálatára milyen jellemzőket mutat, valamint, hogy a szabadulósobák üzemeltetői hogyan jutottak túl a járvány időszakán. Az eredményeink azt mutatják, hogy a lassuló ütemű kínálatbővülés mellett érzékelhető egyfajta piaci átrendeződés és nyitás új szolgáltatások irányába, valamint megfigyelhető, hogy a szolgáltatói kreativitás a kínálat bővítése mellett a negyedik generációs játékok terjedésében is tetten érhető.

Kulcsszavak: Budapest, special interest tourism (SIT), kreatív turizmus, szabadulósoba, exit games, escape rooms

Bevezetés

A Világbank adatai alapján jól látható, hogy az urbanizációs folyamat eredményeként 2022-ben a világ népességének már 56,9%-a városokban élt (The World Bank, 2023). Még ennél is erőteljesebben érvényesül a hatás az Európai Unió területén, ahol a teljes népesség 75,5%-a, míg Magyarországon 72,6%-a lakik városi terekben (Eurostat, 2023). Ennek pedig egyértelmű következménye a városok kiemelkedő jelentősége, ami a turizmusban is megmutatkozik.

---

¹ Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Turizmus Tanszék, ORCID ID 0000-0003-3780-7775, e-mail: nagy.adrienne@uni-bge.hu

² Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Turizmus Tanszék, ORCID ID: 0000-0002-5581-3645, e-mail: szeidl.klaudia@uni-bge.hu

³ Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Turizmus Tanszék, e-mail: szalok.csilla@uni-bge.hu

⁴ Tokaj-Hegyalja Egyetem, Turizmus- és Vendéglátás Tanszék, e-mail: drotar.nikolett@unithe.hu

⁵ Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Turizmus Tanszék, ORCID ID 0000-0003-2403-2552, e-mail: petyko.csilla@uni-bge.hu

Egyrészt a városokba koncentrálódnak a turisztikai attrakciók túlnyomó része, másrészt ezen attrakciók vonzerejének, valamint a szolgáltatói kínálatnak köszönhetően a városok a turisták célpontjaivá is váltak. A városlátogatás az egyik legerősebben növekvő és hosszútávon érvényesülő trendje a turizmusnak, aminek eredményeként 2019-ben már a világon mért nemzetközi turistaérkezések (1,5 milliárd utazás) közel 47%-a a top 100 rangsorba tartozó városokban realizálódott (Yasmeen, 2019). Jól láthatóvá teszi ezt az is, hogy sok város vált a tömegturizmus helyszínévé, a világviszonylatban is kiemelt érdeklődést kiváltó városokban pedig kialakult az overtourism jelensége. A folyamatban a covid járvány ugyan megtorpanást idézett elő, de még 2020-ban, a járvány legnehezebb évében is a top 100 városba érkezett a nemzetközi turisták 43%-a (Yasmeen, 2020). A járvány elmúltával a városlátogatás iránti igény ismét határozott mértékben növekszik (KSH 2023).

Mindezek alapján fontos kérdés tehát, hogy egy nagyváros milyen összetételű, a kereslet igényeire milyen mértékben reflektáló turisztikai szolgáltatási kínálattal rendelkezik. Budapest turisztikai kínálata igen sokszínű, amiben megtalálhatók hagyományos és innovatív kínálati elemek egyaránt. Jelen kutatásunk Budapest kreatív szolgáltatási kínálatán belül a szabadulósobák kínálatának vizsgálatára irányul.

A kutatás elméleti háttere

A fogyasztói magatartás, valamint az ezek mentén kialakuló keresleti trendek vizsgálata elengedhetetlen a turisztikai szolgáltatók üzemeltetésénél, hiszen az érkező vendégek igényeit csak akkor tudják a legteljesebb módon kielégíteni, ha ezeket az igényeket már előzetesen ismerik és felkészülnek rájuk. A trendek kialakulásának és érvényesülésének folyamata során fontos jellemző, hogy a megerősödő trendek mellett mindig megjelennek és teret nyernek az ellentrendek is (Hauser, 2016). Jól példázza ezt a folyamatot a tömegturizmus mellett megjelenő alternatív turisztikai trendek sokasága. A kialakuló trendek természetesen visszahatnak magukra a fogyasztókra is, befolyásolják utazási döntéseiket, tükröződnek életstílusukban, habitusukban (Töröcsik & Csapó, 2018).

A városi, vagy városlátogató turizmusban érvényesülő tömegturizmus mellett is megjelentek az alternatív turizmus igényeit kielégítő turisztikai termékek (CCN, 2008), valamint olyan niche termékek is, amelyek a turisták különleges, az átlagtól eltérő igényeinek kielégítését szolgálják (creative tourism, special interest tourism). Budapesten a legjelentősebb szolgáltatási kínálat változatlanul a tömegturizmus igényeire épül, de az alternatív turizmus termékeinek szerepe is egyértelműen nő (Nagy et al., 2018).

A special interest tourism és a kreatív turizmus koncepciója az 1990-es évek elején-közepén jelent meg, majd terjedt el a turizmus vizsgálatával foglalkozó kutatók körében (Hall & Weiler, 1992; Richards & Wilson, 2007; Richards, 2011). Hall és Weiler (1992) szerint azt tekintjük különleges érdeklődésű turizmusnak, amikor a turisták motivációit és döntéseit elsősorban egy bizonyos különleges érdeklődés határozza meg, amely vagy a tevékenységekre és/vagy az úti célokra és a környezetre összpontosít. A kreatív turizmus pedig lehetőséget kínál azoknak a desztinációknak, amelyek a tradicionális kínálat mellett új alternatívákat keresnek a turizmus fejlesztésére (Richards, 2009). A kreatív turizmus szolgáltatásai révén a látogatók aktív résztvevői lehetnek olyan tevékenységeknek, amelyek a választott úti céljaik egyedi jellegzetességeihez kötődnek (Richards & Raymond, 2000), és amely kínálatról elmondható,

hogy találkozik a turisták megváltozott igényeivel, az új tapasztalatok és élmények szerzésével utazásaik alatt (Smith, 2006).

Ezekre a turizmusban érvényesülő keresleti trendekre adnak választ például a szabadulósobák (real life escape rooms), mint innovatív turisztikai termékek. A szabadulósobák lényege, hogy egy vagy több (egymásból nyíló) szobában kell a résztvevőknek különböző elméleti és gyakorlati feladatokat megoldaniuk egy adott tematikához kapcsolódóan. A játék megkezdésekor az ajtók bezárulnak, és a fő cél az, hogy feladatok megoldása révén a játékosok minél hamarabb megszerezzék a kulcsot, vagy a kódot az ajtó kinyitásához, azaz a kiszabaduláshoz. Játék közben a résztvevők aktív részeseivé válnak a szabadulósoba tematikáját adó történetnek. Mind Budapest, mind más városok turisztikai pozícióját jelentősen javíthatják, vagy megerősíthetik az olyan szolgáltatások, amelyek a helyi vállalkozások innovativitásán és kreativitásán alapulnak, mint ahogy a szabadulósobák (Nagy et al, 2018).

Módszertan

Budapest kreatív turisztikai szolgáltatásainak vizsgálatát 2014-ben kezdtük el. Kutatásunk során több szakaszban vizsgáltuk milyen változások fedezhetők fel a főváros kínálatában, valamint, hogy a feltárt szolgáltatási kínálatban milyen társadalmi innovációk jelennek meg. Kutatásunkban nem a hagyományosan a kreatív iparhoz sorolt szolgáltatási kínálatot céloztuk, hanem a teljes szabadidős programkínálat kreatív elemeit tártuk fel és kategorizáltuk. Mivel napjainkban a turisták egyik legfőbb tájékozódási fóruma az internet, ezért az online felületeken elérhető budapesti szolgáltatásokból építettünk adatbázist, aminek változásait időről időre nyomon követjük (Petykó et al., 2015; Nagy et al., 2017; Nagy et al, 2018; Petykó et al., 2020). Jelenlegi kutatásunknak az is célja, hogy áttekintést nyújtson arról, hogy a pandémia okozta megrázkódtatás milyen változásokat eredményezett a főváros turisztikai kínálatában. A kutatás eredményeiből ebben a tanulmányban a szabadulósobák konkrét példáját emeltük ki.

A kínálati felmérés 2023 tavaszán zajlott, két hónapon keresztül (május-június), melynek során a kutatás korábbi szakaszaiban felépített szolgáltatási adatbázis újrafelvételezésével tártuk fel a kínálat változásait. A longitudinális vizsgálat alapján elkészült pillanatfelvétel lehetőséget teremtett internetes weboldalak tartalomelemzése (közel 120 szolgáltató), terepbejárás és empirikus megfigyelések eredményein keresztül a szabadulósobák terén lezajlott változások rögzítésére.

Budapest turizmusa

Budapest turizmusa a szakirodalomból jól ismert városlátogató turizmus, vagy városi turizmus klasszikus példája hazánkban. A főváros a közigazgatási és gazdasági központi szerep mellett a népességi arányban, a kulturális életben, a sportban, a közlekedésben, az oktatásban, a kutatási és fejlesztési (K+F) tevékenységekben és a turizmusban is vezető szerepet játszott és játszik. Az európai fővárosok sorában is a leglátogatottabb helyszínek között szerepelt, amit igazol, hogy a közönségzavatok alapján Budapest „Európa legjobb úti célja” volt 2019-ben. A European Best Destinations (2019) weboldal szerint az elismerés egy évtized munkájának a gyümölcse. Ez alatt az időszak alatt Budapest Európa egyik legvonzóbb és legjobb

életminőségű városa lett, amely befektetőket, vállalkozásokat, startupokat és utazókat vonz a világ minden részéről. A német és az orosz piac kiugró részesedése mellett Budapest turizmusa szárnyalt a vírusjárványt megelőző időszakban (KSH, 2020), mely a vendégérkezések és a vendégéjszakák számában, valamint a bevételek alakulásában egyaránt nyomon követhető volt. Együttesen vizsgálva a kereskedelmi és a magán szálláshelyek forgalmát, látható, hogy 2019-ben 5.694.027 vendég összesen 14.005.480 vendégéjszakát töltött el Budapesten. Ezen belül a külföldi vendégek száma megközelítette az 5 millió főt. A 14 milliót meghaladó összes vendégéjszakaszám Budapest főváros eddigi legmagasabb vendégforgalmi teljesítménye volt (KSH, 2020).

Ennek a felfelé ívelő folyamatnak vetett véget a pandémia, és rendezte át rövid idő alatt jelentősen a turisztikai piacot, különösen a külföldi vendégforgalomra építő desztinációk működését. Az utazási korlátozások következtében országosan és Budapesten is szignifikánsan csökkent a nemzetközi turistaérkezések száma 2020-ban. Alig 1,7 millió külföldi turista látogatott Magyarországra, amely a 2019-es 7,8 millió fős vendégszámhoz képest közel 80%-os visszaesésnek felel meg. Ez elsősorban Budapest számára okozta a legnagyobb gondot, hiszen a főváros jellemzően a külföldi turisták célpontja. Az összesített adatok alapján a budapesti szálláshelyeken 1,2 millió vendég szállt meg, és 3,8 millió volt a vendégéjszakák száma 2020-ban (MTÜ, 2021b). A vírus hatására felértékelődtek a szabadban végezhető tevékenységek, a belföldi úti célok, a zsúfolt városokat elkerülő vidék kínálta lehetőségek. A korlátozások feloldásával (távolságtartás, határátlépések, oltások) a városok fokozatosan elkezdtek visszanyerni hangsúlyos turisztikai szerepüket.

Budapest turizmusfejlesztése kapcsán a cél a városi turizmus megújítása, az átlagos tartózkodási idő növelése és a magasabb költési hajlandóságú vendégkör megnyerése a szolgáltatásfejlesztés mellett a Turizmus 2.0 – Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 (MTÜ, 2021a) elveivel összhangban. Ez a folyamat azonban nem zökkenőmentes. A turizmus szektor új kihívásokkal néz szembe a növekvő munkaerőhiány, az infláció és a növekvő gazdasági bizonytalanság miatt. Mindez növeli a nyomást a városi környezetre és a városokra, hogy javítsák a gazdasági hatékonyságot, enyhítsék az éghajlatváltozás hatásait, támogassák az intelligens városfejlesztést, növeljék a zöld szempontokat, és javítsák a turisztikai kínálatot a pandémiát követően.

A Top 100 City Destinations Index (TCI)⁶ évről-évre bemutatja a legnagyobb potenciállal rendelkező városokat, melyek virágzó turisztikai infrastruktúrával rendelkeznek és a fenntarthatósági törekvések mellett nagy üzleti lehetőségeket kínálnak. A 2019 évre vonatkozó rangsorban a top 100-ba Európa 32 városa került be, köztük Budapest is. Fővárosunk a 62. helyet szerezte meg a 4 millió főt meghaladó számú vendégérkezéssel (Yasmeen, 2019). A 2020-as évben a rangsorba bekerült európai városok nagy részénél 50-60%, vagy 60-70% közötti visszaesést regisztráltak az előző évhez képest, de természetesen akadtak a rangsorban ennél alacsonyabb és magasabb mértékű vendégszám csökkenést mutató városok is. Budapest sajnos a magasabb részarányú visszaesést elszenvedő városok között szerepelt (Yasmeen, 2020). 2021-ben Budapest a TCI rangsor 54. helyét foglalta el (de úgy, hogy közben a turisztikai teljesítmény pillér alapján a rangsor 78. helyére került) (Yasmeen et al., 2021).

---

⁶ Az Euromonitor International piackutató 6 különböző súlyarányú pillér alapján rangsorolja a városokat: gazdasági és üzleti teljesítmény (15%); turizmus teljesítménye (20%); turisztikai infrastruktúra (25%); turizmuspolitika és vonzerők (20%); egészségügy és biztonság (10%); fenntarthatóság (10%).

2022 az erős fellendülés időszakát mutatta az utazás és a turizmus számára. A városok világszerte profitáltak az utazókból, akik újra belföldi és nemzetközi szabadidős utakra indultak (Yasmeen et al., 2022).

2022-ben végre érezhetően újraindult a fővárosban a nemzetközi turizmus, de a volumen még nem haladta meg a 2019. évi 50%-át. Foglaltságban és átlagárban a budapesti szállodák 2022 főszézonban megelőzték Bécsset, Pozsonyt és Prágát (MSZÉSZ, 2022). A fővárosi szállodák jó teljesítményéhez mindenképpen hozzájárultak a rangos nemzetközi sportesemények, s a forintban számolt bevételeknek jót tesz a folyamatban lévő árfolyamváltozás. A legfrissebb adatok szerint 2022-ben 14,2 millió vendég 40 millió vendégéjszakát töltött hazánkban, ami közel 40%-os emelkedést jelent az előző évhez képest, és ami csak egy hajszállal marad el a járvány előtti adatoktól. A fővárosi szállodai szobakapacitás-kihasználtságban sikerült megelőzni Bécsset. Budapesten 4 millió külföldi vendégtől 10 millió belföldi vendégéjszakát regisztráltak 2022-ben. Budapesten 80%-ban külföldiek töltötték el a vendégéjszakákat. A belföldi látogatók nem, vagy alig töltenek vendégéjszakát itt. Az egyes országok és fővárosok szállodai teljesítményének összehasonlítása alapján Budapest szállodái mutatták a második legmagasabb értéket az átlagárban (105.9 €), a kiadható szobákra jutó árbevételben (64,2 €), illetve a foglaltságban (60,6%) (novekedes.hu, 2023).

A főváros koncentrált idegenforgalmi kínálatában fő hangsúly a következő elemeken van: kulturális turizmus, fürdők, sport, gasztronómia, hivatásturizmus és a városlátogató tömegturizmus ellenpólusaként a kínálat alternatív elemei (kreatív turizmus, SIT). Ide sorolható a színházak gazdag kínálata, a növekvő számú és egyre híresebb fesztiválok, a bővülő számú magán-múzeumi kínálat, a sportrendezvények, a fizikai aktivitást igénylő kikapcsolódási lehetőségek és a sajátos igényeket kielégítő leány- és legénybúcsúk, a bulinegyed, a szabadulósobák (exit games) és városi játékok (urban games) gazdag kínálata. 2023-ban a főváros egyesítésének 150. évfordulójára mintegy 100 programot kínálnak, hogy a főváros még vonzóbbá, élményekben gazdagabbá váljon az utazók számára. Ebből a gazdag kínálatból a szabadulósobák kínálatának változásait mutatjuk be a továbbiakban.

A budapesti szabadulósobák jellemzői

Az elmúlt évtizedben a városi turizmus kínálatában a hagyományos elemek mellett új kreatív termékek jelentek meg. A kreatív turizmus kínálata különösen olyan desztinációk esetében fejlődik gyorsan, amelyek az élményszerzés és aktivitás új, alternatív formáit keresik és alkalmazzák. Ilyenek például – a teljesség igénye nélkül – a kvízestek a kocsmákban és más szórakozóhelyen, az élménylövészet, az INDOOR Minigolf Budapest, a Gravity Boulder mászópark, a Fröcskölő, a Kolodko nyomában túra, és a magánmúzeumok egyre bővülő kínálata, mint a Boszorkány Múzeum, a Csokoládé Múzeum, a Houdini Ház, az Illúziók Múzeuma, a Retro Múzeum, vagy a Light Art Museum Budapest – a speciális érdeklődésű városlátogatók számára. Napjainkban a kreatív turizmus és a játékos aktivitások egyik nemzetközi szinten is legnépszerűbb szolgáltatása a szabadulósoba, amelynek európai meghonosításában a magyar szolgáltatók úttörő szerepet játszottak.

A szabadulósobák fejlődésére jellemző, hogy a klasszikus, zárt terekben zajló játékok mellett (real-life escape rooms) hamar megjelentek a *második generációs* játékok (alternate

reality games), amelyek a zárt térből kilépnek a városi helyszínekre, nyitott terekbe. *Harmadik generációs* lépcső volt a virtual reality (VR) és augmented reality (AR) technológiák (play VR) kisszámú megjelenése egyes szolgáltatóknál. A pandémia hozta el a *negyedik generációs* játéktípust (online exit games), amikor lehetőség nyílt online térből instruálva a helyszínen tartózkodó játékmestert megoldani a feladatokat. Az egyik legnagyobb szolgáltató (otthoniszabaduloszoba.hu) 16 féle csak otthon vagy online játszható játékot kínál. A rugalmas alkalmazkodás a megváltozott körülményekhez (2020-2022) tehát megteremtette a jelen egyik legnagyobb kínálattal rendelkező szolgáltatóját.

Az elérhető szabadulójátékokat tematika, időtartam, idegennyelvűség, résztvevők létszáma és árfekvés szerint rendszereztük. Bármely témakör esetén közös vonás, hogy számos változatos, nem ritkán extrém feladat megoldásán keresztül vezet az út a kiszabaduláshoz/megoldáshoz. Erre rendszerint 1-2 óra áll rendelkezésre és többnyire 2-6 fős csoportokban javasolt a játék. Néhány szolgáltató kialakított csapatjátékokat is, 6-12, max. 18 fő részvételével. A szabadulószobák változatos helyszíneken találhatók, és bár nagy részük Budapest hagyományos turisztikai területein található, számos olyan is akad, amely kitörve a bulinegyed büvökéréből, a turisták által kevésbé látogatott városi terekben található. A játékok tematikáit hét különböző témakörben csoportosítottuk, majd vizsgáltuk eddig, és ezt folytattuk, illetve ismételtük meg a tavaszi adatfelvétel során is.

1. táblázat: A budapesti szabadulószobák tematikái

	Témakör	A játékok tematikája	2014	2016	2018	2023
1.	kijutás	kijutás börtönből, pincéből, repülőből, koporsóból, egyiptomi sírkamrából, hajókabinból, stb.	28	72	88	103
2.	nyomozás	gyilkos, rabló, tolvaj, ékszer, eltűnt személy, térkép, irat, valamilyen titok, stb. után	19	43	49	61
3.	film	mesék, James Bond, Harry Potter, Lost, Ms. Marple, Trónok harca, Gömb, CSI, Gyűrűk ura, stb.	12	15	17	21
4.	utazás	körutazás, dzsungel, repülővel, világűr, múlt, jövő	13	9	9	10
5.	erotika és horror	korhatáros játékok	6	4	5	4+4
6.	ismeretterjesztés	kémia, földrajz, Magyarország, stb.	3	1	1	10
7.	egyéb	változatos feladatok	18	10	12	11
Összesen:			99	154	181	224

Forrás: www.szabaduloszoba.hu (2014, 2016), www.exitgames.hu (2014, 2016, 2018, 2023), <https://questhunter.hu/all-escape-rooms-of-budapest/> (2023) adatai alapján saját összesítés és szerkesztés, 2023

Az 1. táblázat adatai jól mutatják, hogy kutatásunk covid-járvány előtti szakaszában, 2014-2018 között, a kínálatbővülés jelentős a szabadulószobák piacán. A pandémia időszakában viszont a játékok többsége először bezárt, majd a szolgáltatási kör bővítésével (csapatépítés, üzleti rendezvények, vendéglátás, bolt-sarok, webshop – egyfajta előre menekülés) tudtak egyre többen újra kinyitni. A járvány előtti időszak egyik legnagyobb szolgáltatója (Trap Factory) 17 féle játékot kínált. A pandémia alatt ők is kötelezően szüneteltették a szolgáltatást. Sajnos

azonban a korábban kínált szabadulósobáik még most sem érhetőek el, a játékok nem foglalhatók (2023 július). Abból kiindulva, hogy az éttermük viszont fogad vendégeket, arra következhetünk, hogy vagy kivárnak még az újra nyitással, és/vagy munkaerőhiánnyal küzdenek, vagy az sem kizárt, hogy befejezték a szabadulósobák üzemeltetését. Látható tehát, hogy a rugalmas alkalmazkodás mérettől független, és nem sikerült egyformán az érintetteknek. A korábbi eredményeinkhez képest növekedett a száma a specializálódott szolgáltatást kínáló helyszíneknek. Elérhető specializációk jelenleg: csak szabadtéri rejtélyeket kínál, csak VR játék játszható, csak gyerekeknek, csak korhatáros témakörök (18+), csak csapatok egymás ellen, csak éjszaka játszható. A szolgáltatók többsége jelenleg kínálja a születésnap, legénybúcsú és leánybúcsú szervezésének lehetőségét, jelentős felár ellenében. Az árak tekintetében emelkedés mutatható ki a vizsgálat előző időszakához képest, 2000 - 4500.- Ft/fő (2018) átlagáról 3500 - 6500.- Ft/fő-re (2023). Extra szolgáltatástípus egy-egy helyszínen a privát szivarszoba, italbár, szabadulójáték tábor gyerekeknek és az állatbarát kiszolgálás beltéren. Ez utóbbi díjmentes.

Újdonság a questhunter.hu magyar – angol nyelvű gyűjtőoldal, mely négy szempont szerint kínál keresési opciót közel 180 játékra. Ezek a következők: a játék típusa, a játékosok száma, az életkor és a tematika. A gyűjtő weboldalon szereplő kínálat összesen 43 márkanév alatt fut, melyek közül ezek a legismertebbek: Exit the Room, Időcsapda, Magic Room, Mystique Room, Neverland, Pániq Szoba, Otthoni szabadulósoba stb. Az üzemeltetők száma jelentősen csökkent a járvány előtti adatokhoz képest, 78-ról 53-ra. Az öt évvel ezelőtti állapothoz képest a kínálat átlagos mérete növekedést mutatott. Ez azt jelenti, hogy az egy helyszínen játszható játékok száma 2,74-ről 4,15-re változott (questhunter.hu, exitgames.hu, 2023), ami tulajdonképpen egyfajta piaci átrendeződést, koncentrációt jelez. Erre utal az is, hogy a legnagyobb márkanevek 7-12 különböző játékot üzemeltetnek (9 szolgáltató), és az egy márkanév – egy játék helyszínek száma jelentősen lecsökkent (7 szolgáltató). A gyűjtőoldalokról természetesen időpontot is lehet foglalni, összesen 178 játék esetében.

Összegzés

A 2023 tavaszán megismételt adatfelvételünkéből származó eredmények változatlanul azt mutatják, hogy Budapestnek létezik olyan innovatív/kreatív kínálata, amely egyrészt folyamatosan fejlődik, másrészt hozzájárul a főváros turisztikai kínálatának megújulásához. A vizsgált szolgáltatástípus, a szabadulósobák az alternatív turizmus kínálatához tartoznak, tehát Budapestnek azokat a lehetőségeit bővíti, amelyek – illeszkedve a nemzetközi keresleti trendekhez – az egyéni igényeket (SIT) elégítik ki. Ugyancsak az érvényesülő trendekkel összefüggésben a fenntarthatósági törekvésekhez is hozzájárulnak például azzal, hogy csökkentik a vendégek/turisták térbeli koncentrációját a városi térben.

A szabadulósobák kínálatában a pandémia számos változást hozott. Ez a niche-piac folyamatosan fejlődik, növekedett az egy márkanév alatt játszható játékok száma, valamint bővült a kiegészítő szolgáltatások köre is. Nem meglepetés, hogy ezek között a szolgáltatók között is voltak olyanok, akik nem tudtak alkalmazkodni a vírusjárvány és az azt követő gazdasági nehézségek által előidézett helyzethez. A 2018-ban üzemelő 78 szolgáltató közül több mint 20 nem tudta a vírus okozta megrázkódtatást átvészelni. Azon a szolgáltatók nagy részénél viszont, akik menedzselni tudták a működésüket a 2020-2022 közötti években, megindult a szolgáltatási kör bővítése a játékok számában is és a vendéglátás valamely

formájának kialakításával, kereskedelmi tevékenységgel (bolt, webshop) vagy specializációval. Összességében a kínálat mennyisége bővült, egy csökkenő ütemű növekedés mellett.

Maga a szolgáltatás több európai nagyvárosba magyar közvetítéssel jutott el, így Budapest sok tekintetben lépéselőnyvel rendelkezett versenytársaival szemben, ahogy arra a korábbi kutatásink során rámutattunk. Kutatásunk folytatásában ismét vizsgálni fogjuk a budapesti szabadulósobák nemzetközi versenyképességét, hogy a nemzetközi piacon is értelmezni tudjuk a megmutatkozó változásokat.

A tanulmány szerzői a 2022-ben megalakult "Nekünk a Budapest" - Budapest turizmusa kutatócsoport tagjai. A kutatócsoport célja Budapest turizmusban játszott szerepének vizsgálata mind hazai, mind nemzetközi összehasonlításban.

Irodalomjegyzék

CCN (Creative Cities Network) (2008): Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism: discussion report of the planning meeting for the 2008 International Conference on Creative Tourism. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000159811> Letöltve: 2023. július 3.

European Best Destinations (2019): The 15 best places to visit selected by travellers. <https://www.europeanbestdestinations.com/european-best-destinations-2019/> Letöltve: 2023. július 20.

eurostat (2023): Urban Europe — Statistics on cities, towns and suburbs. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-01-16-691> Letöltve: 2023. július 25.

exitgames.hu (2023): A legtöbb magyar szabadulósoba egy helyen. <https://www.exitgames.hu/> Letöltve: 2023. július 3.

Hall, M. & Weiler, B. (1992): Introduction. What's special about special interest tourism? In: B. Weiler & C. M. Hall (Eds.), Special interest tourism. London: Belhaven Press, New York: Halsted Press 2014.p.

Hauser, M. (2016): Trends im Konsumverhalten. Wirtschaftspolitische Blätter 2016(4) 785-795.

KSH (2020): Helyzetkép a turizmus, vendéglátás ágazatról, 2019 <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jeltur/2019/index.html> Letöltve: 2023. július 20.

KSH (2023): Turisztikai szálláshelyek forgalma – Gyorstájékoztató, 2023 május. <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/ks/ks2305.html> Letöltve: 2023. július 20.

MSZÉSZ (2022): Trendriport a hazai és nemzetközi szállodaipar teljesítményéről. <https://www.hah.hu/elemzesek/trendriport/trendriport-2022-januar-augusztus/> Letöltve: 2023. július 20.

MTÜ (2021a): Turizmus 2.0 – Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030
https://mtu.gov.hu/dokumentumok/NTS2030_Turizmus2.0-Strategia.pdf Letöltve:
2022.március 14.

MTÜ (2021b): Turisztikai Trendriport 2020.<https://info.ntak.hu/hirek/mtu-turisztikai-trendriport-2020-atalakulo-turisztikai-piac-a-belfold-az-uj-kulfold> Letöltve: 2022. március 14.

Nagy, A., Petykó, Cs. & Kiss, D. D. (2017): Kreatív kínálat és fenntarthatóság a főváros kínálatában. In: Szalók, Cs. & Petykó, Cs. (szerk.): Változások és kihívások a turizmusban: tanulmánykötet. Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem. pp. 57-69.

Nagy, A., Petykó, Cs., Kiss, D. D. & Egedy, T. (2018): Kreatív turizmus Budapesten – Szabadulósobák az innovatív turisztikai piacon. Turizmus Bulletin. 18(4). pp. 30-40.
novekedes.hu, 2023: Először előzte meg Bécset Budapest egy fontos turisztikai mutatóban.
<https://novekedes.hu/utazas/eloszor-elozte-meg-becset-budapest-egy-fontos-turisztikai-mutatoiban> Letöltve: 2023. július 20.

questhunter.hu 2023: Összes budapesti szabadulósoba <https://questhunter.hu/> Letöltve: 2023. július 3.

Petykó, Cs., Nagy, A. & Kiss, D. D. (2015): Elements of creative tourism supply in Budapest. In: Tózsza I. & Zátori A. (szerk.): Metropolitan tourism experience development: Selected studies from the Tourism Network Workshop of the Regional Studies Association, held in Budapest, Hungary, 2015. Corvinus University of Budapest, Economic Geography and Futures Studies Department. pp. 104-113.

Petykó, Cs., Nagy, A. & Magyar, M. (2020): Szabadidő? Szabadulás? – Exit games a rekreációban. Recreation: A Közép-Kelet-Európai Rekreációs Társaság Tudományos Magazinja. 10(4) 37-39. DOI:10.21486/recreation.2020.10.4.4.

Richards, G. & Raymond, C. (2000): Creative tourism. ATLAS News. 23. pp. 16-20.

Richards, G. & Wilson, J. (2007): Tourism creativity and development. Routledge, London.

Richard, G. (2009): Creative tourism and local development. In: Wurzbürger, R., Pattakos, A. & Pratt, S. (Eds.) Creative tourism: A global conversation. Sunstone Press, Santa Fe. pp. 78-90.

Richard, G. (2011): Creativity and tourism. The state of the art. Annals of Tourism Research. 38(4). pp. 1225-1253.

Smith, W. L. (2006): Experiential tourism around the world and at home: definition and standards. International Journal of Services and Standards. 2(1) pp. 1-14.

The World Bank (2023): Urban Development. <https://data.worldbank.org/topic/urban-development> Letöltve: 2023. július 25.

Törőcsik, M. & Csapó, J. (2018): Fogyasztói trendek hatása a turizmusra. In: Csapó J. Generációk a turizmusban. I. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia, Tanulmánykötet 2018. pp. 8-22

Yasmeen, R. (2019): Top 100 City Destinations. 2019 Edition. Euromonitor International <https://go.euromonitor.com/white-paper-travel-2019-100-cities.html> Letöltve: 2023. július 20.

Yasmeen, R. (2020): Top 100 City Destinations. 2020 Edition. Euromonitor International <https://www.euromonitor.com/top-100-city-destinations-2020-beyond-adversity-to-recovery-covid-edition/report> Letöltve: 2023. július 20.

Yasmeen, R., Vladykin, V. & Popova, N. (2021): Top 100 City Destinations. Index 2021. Euromonitor International <https://go.euromonitor.com/white-paper-travel-211202-top-100-city-destinations-index.html> Letöltve: 2023. július 20.

Yasmeen, R., Vladykin, V. & Popova, N. (2022): Top 100 City Destinations. Index 2022. Euromonitor International <https://www.euromonitor.com/top-100-city-destinations-index-2022/report> Letöltve: 2023. július 20.